

Onderwerp

Halfjaarrapportage Europese Lobby december 2017- mei 2018

Kern mededeling:

Doel is PS te informeren over de activiteiten in het kader van de Europese belangenbehartiging van Flevoland.

Mededeling:

In deze rapportage wordt teruggekoppeld over de belangrijkste ontwikkelingen en activiteiten van de Europese belangenbehartiging in het afgelopen halfjaar. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangegeven hoe de lobbyactiviteiten hebben bijgedragen aan de doelen uit de Flevolandse Europastrategie. Ook wordt een vooruitblik geboden op belangrijke Europese wetgevingstrajecten in de komende periode.

Flevolandse lobbydoelen- en activiteiten in Europa

Provincie Flevoland voert haar Europese lobby uit via verschillende netwerken, waaronder het Huis van de Nederlandse provincies (HNP), de samenwerking Regio Randstad en de eigen Flevolandse vertegenwoordiging in Brussel.

In bijgevoegd overzicht zijn de lobbythema's uit de Europastrategie Flevoland, de Europese Randstadstrategie en de gezamenlijke IPO/HNP- strategie thematisch gegroepeerd. Dit is gedaan aan de hand van lobbydoelen uit de Europastrategie Flevoland, te weten:

- 1) hernieuwbare energie en energieneutraal in 2030;
  - 2) doorontwikkeling innovatieve en circulaire Flevolandse economie;
  - 3) duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling (ontwikkeling havens, positionering landbouw en drievoudige ambitie verstedelijking, bereikbaarheid en natuur).
- Het overzicht maakt zichtbaar waar de Randstad- en IPO/HNP strategie qua lobbythema's aansluiten op de Flevolandse lobbythema's. Samen met Europese netwerken waar Flevoland aan deelneemt, zoals de AER en CPMR, wordt de Flevolandse belangenbehartiging vanuit verschillende -elkaar versterkende-niveaus invulling gegeven.

Hoofdpunten halfjaarrapportage

Op basis van de actualiteit en de uitgevoerde lobbyactiviteiten zijn op dit moment voor Flevoland de belangrijkste lobbythema's **cohesiebeleid, energiebeleid en visserij**.

Onderstaand enkele hoofdpunten uit de rapportage van afgelopen halfjaar:

- De voorstellen die de Europese Commissie en het Europees Parlement voor een vernieuwd **cohesiebeleid** hebben gedaan, lijken goed aan te sluiten bij de inzet van de Nederlandse provincies. De Tweede Kamer en het Rijk nemen echter een afwijkend standpunt in: "*Cohesiebeleid zou vooral voor arme regio's moeten zijn en het aandeel in het budget voor Europees regionaal investeringsbeleid moet omlaag.*"

Met als doel het beeld over cohesiebeleid bij te stellen en Tweede Kamerleden te overtuigen van de meerwaarde van de investeringsfondsen voor provincies, heeft gedeputeerde Rijsberman gesprekken gevoerd met een aantal Tweede Kamerleden van verschillende partijen.

Daarnaast heeft Rijsberman samen met Anne Mulder, lid van de Vaste Kamercommissie Europese Zaken op 1 juni een gezamenlijk werkbezoek in Brussel afgelegd met Europese beleidsmakers over cohesiebeleid.

Registratienummer

2250476

Datum

5 juni 2018

Auteur

Alain Hubers, Tim Slierings

Afdeling/Bureau

BDO

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Rijsberman, M.A.

Ter kennisname aan PS en

burgerleden

- Vorig jaar heeft gedeputeerde Rijsberman als rapporteur voor het Comité van de Regio's (CvdR) een advies uitgebracht over de **energie efficiëntie richtlijn** en de **richtlijn over energieprestaties van gebouwen**. Dit advies omvat een Europees bindend streefcijfer van 40% energiebesparing in 2030 ten opzichte van 2005.
Het afgelopen halfjaar heeft in het teken gestaan van de onderhandelingen in de triloog fase tussen Commissie, Parlement en Raad. De Commissie en de Raad hebben besparingsdoelstellingen voorgesteld van resp. 30 en 27%.
Hoewel de triloog nog niet is afgerond, blijkt wel dat het advies van het CvdR voor ambitieuzere doelen voor een deel gevolgd is door het Europees Parlement, namelijk van 35% schone energie in 2030. Verder stelt het EP voor om regionale overheden een betere positie geven in de governance van de energietransitie.
- In aanloop tot de stemming over **pulsvisserij** in de visserijcommissie en plenaire vergadering van het Europees Parlement is geprobeerd om het standpunt te beïnvloeden voor het behoud van de pulsvisserijtechniek. Met juiste feiten is de media opgezocht zoals de Franse krant LeMonde en Politico.
- 19 en 20 april was provincie Flevoland gastheer voor een tweedaags CPMR marine resources seminar in Almere, Lelystad en Urk, waarbij regionale Europese vertegenwoordigers kennis maakten met **maritieme en visserijbelangen** van de provincie en in verschillende panels gediscussieerd werd over het toekomstig **Europees visserijbeleid**.

Onderstaand treft u een link aan naar de bovengenoemde Europa strategieën.

- [Europastrategie Flevoland](#)
- [Regio Randstad en Europastrategie](#)
- [HNP en prioritaire EU dossiers](#)

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
Halfjaarrapportage Europese lobby december 2017- mei 2018	2249616	Ja

Halfjaar rapportage Europese lobby Flevoland - juni 2018

Koploper hernieuwbare energie en energieneutraal zijn in 2030

<ul style="list-style-type: none"> - Hernieuwbare energie en energie besparing - Richting een Europese Energie Unie - Duurzaam gebruik bodem en ondergrond	 PROVINCIE FLEVOLAND
Energie	 Regio Randstad
Energie	HUIS VAN DE NEDERLANDSE PROVINCIES

Toelichting doelstellingen Europastrategie

Flevoland wil zich in Brussel profileren als koploper hernieuwbare energie met een aanzienlijk aandeel in windenergie. Verder is energieneutraliteit in 2030 een belangrijke stip op de horizon voor Flevoland. In dit verband zijn de Europese beleidsvoorstellen voor een Europese Energie Unie belangrijk om na te gaan of de lidstaten op Europees niveau er vergelijkbaar over denken. De Europese Energie Unie is ook in Randstad en IPO-HNP verband een prioritair dossier, hetgeen mogelijkheden biedt om gezamenlijk op te trekken in de lobby.

Energie efficiëntie richtlijn en energieprestaties van gebouwen

In de vorige halfjaarrapportage aan PS is ingegaan op het rapporteurschap door gedeputeerde Rijsberman voor het Comité van de Regio's (CvdR) over de energie efficiëntie richtlijn en de richtlijn over energieprestaties van gebouwen.

Het advies van Rijsberman, vastgesteld door het CvdR, omvat een Europees bindend streefcijfer van 40% energiebesparing in 2030 ten opzichte van 2005. Dit is aanzienlijk ambitieuzer dan de besparingsdoelstellingen waar de Europese Commissie van 30% en de Europese Raad van 27%.

Hoewel de onderhandelingen in de triloog fase tussen Commissie, Parlement en Raad nog niet zijn afgerond, blijkt wel dat het de advies van het CvdR voor ambitieuzere doelen, voor een deel gevolgd is door het Europees Parlement, namelijk van 35% schone energie in 2030. Verder stelt het EP governance aspecten voor die regionale overheden een betere positie geven. Een hogere ambitie op het gebied van energieneutraliteit is een doel uit de Flevolandse Europastrategie.

Op 14 mei 2018 is de Richtlijn Energieprestatie voor gebouwen vastgesteld, nadat de Raad, het Europees Parlement en de Commissie hierover overeenstemming hebben bereikt. Daarin zijn een aantal aanbevelingen overgenomen uit het advies Rijsberman om versneld gebouwen te renoveren. Omdat de bouwsector de grootste energie consument in Europa is valt hier winst te behalen. Als gevolg zullen banen worden gecreëerd in de renovatie- en constructiesector, gaan energierekeningen naar beneden en kan energie-armoeden worden aangepakt.

Richting een Europese Energie Unie

Op 3 juli 2018 wordt een nieuw Commissievoorstel verwacht over de toekomst van het EU Energie- en klimaat beleid. En voor november staat de publicatie van een lange termijnstrategie voor reductie broeikasgassen gepland.

Als onderdeel van de Europese Energie Unie, is elk EU-lid gevraagd om eind 2018 een Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK) aan te bieden aan de Europese Commissie. In aanloop tot het Klimaat- en Energieakkoord van Minister Wiebes zijn de verschillende regionale energie-strategieën in Nederland een belangrijk discussiepunt onder provincies en het Rijk. Het Klimaat- en Energieakkoord vormt de basis voor het INEK en omvat de energie- en klimaatdoelstellingen uit het Regeerakkoord.

Halfjaar rapportage Europese lobby Flevoland - juni 2018

Doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire Flevolandse economie

<ul style="list-style-type: none"> - Beïnvloeding beleid Europese investeringsfondsen 2021-2027 - Grondstoffentransitie, richting een duurzame productie				PROVINCIE FLEVOLAND
Slimme Randstad	Regionale economie	Circulaire economie		
Toekomst cohesiebeleid = Toekomst Europese investeringsfondsen			HUIS VAN DE NEDERLANDSE PROVINCIËS	

Toelichting doelstellingen Europastrategie

Flevoland zet in op de doorontwikkeling naar een innovatieve en circulaire economie, waarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van Europese investeringsprogramma's en structuurfondsen om de Flevolandse economie te stimuleren.

Het behoud van Europese fondsen voor een nieuw innovatief investeringsprogramma 2021-2027 en het realiseren van een krachtig en vereenvoudigd cohesiebeleid is voor zowel Flevoland, Randstad als IPO-HNP een prioriteit in de Europese lobby.

Toekomst Europese investeringsfondsen 2021-2027

In aanloop naar de presentatie van de voorstellen van de Europese Commissie voor de nieuwe Europese investeringsfondsen heeft de provincie Flevoland het afgelopen half jaar via verschillende schijven en met diverse partners aan gezamenlijke standpuntbepaling gewerkt. Het eerder vastgestelde gezamenlijke standpunt van de Nederlandse overheden (waaronder IPO en het Rijk) over toekomst van de fondsen is aangevuld met een nieuw gezamenlijk standpunt van de Nederlandse overheden over de toekomstige INTERREG programma's. Dit is voor Flevoland belangrijk aangezien de provincie participeert in grensoverschrijdende, interregionale en transnationale programma's binnen het huidige programma. De mogelijkheid om INTERREG voor Flevoland na 2020 te behouden, blijft open in het gezamenlijk standpunt en is volledig in lijn met de Europa strategie Flevoland.

Met onze natuurlijke bondgenoten in Europa, de regio's van EU 28, heeft Flevoland meegeschreven aan twee verschillende positiepapers. In januari heeft gedeputeerde Rijsberman namens IPO de politieke verklaring met negen kernprincipes van de CohesionAlliance ondertekend. De CohesionAlliance zet o.a. in op behoud cohesiebeleid voor alle regio's, verankering rol van regio's en voldoende EU budget. Parallel met de vaststelling en oprichting van de CohesionAlliance, is meegeschreven aan de update van het Regional Initiative paper. Hierin wordt door een netwerk van regio's gepleit voor vergelijkbare doelstellingen als de Cohesion Alliance. Beide documenten beantwoorden aan de Flevolandse wensen voor de toekomstige inrichting van de investeringsfondsen.

Om de Europese instellingen van deze wensen voor toekomstig regionaal beleid te overtuigen, heeft gedeputeerde Rijsberman tijdens diverse seminars, bestuurlijke vergaderingen, werkgroepbijeenkomsten en conferenties de standpunten ingebracht. Het recent door het Europees Parlement vastgestelde rapport over toekomstige Europese investeringsprogramma's is vrijwel identiek aan het Nederlandse regionale standpunt: hoog budget cohesiebeleid voor alle regio's, veel invloed voor regionale overheden in vormgeving en uitvoering van programma's, een investeringsbeleid gericht op een aantal prioriteiten en versterking van Interreg. Ook de Europese Commissie is voorstander gebleken van het behoud van cohesiebeleid voor alle regio's, aanzienlijk hoger budget voor cohesiebeleid. Namens Flevoland en in Randstadverband is tevens gereageerd op een publieke consultatie van de Europese Commissie over het toekomstig cohesiebeleid.

De voorstellen die de Europese Commissie en het Europees Parlement voor een vernieuwd cohesiebeleid hebben gedaan, lijken goed aan te sluiten bij de inzet van de Nederlandse provincies.

De Tweede Kamer en het Rijk nemen echter een afwijkend standpunt in: "*Cohesiebeleid zou vooral voor arme regio's moeten zijn en het aandeel in het budget voor Europees regionaal investeringsbeleid moet omlaag*". Met als doel het beeld over cohesiebeleid bij te stellen en Tweede Kamerleden te overtuigen van de meerwaarde van de investeringsfondsen voor provincies, heeft gedeputeerde Rijsberman gesprekken gevoerd met een aantal Tweede Kamerleden van verschillende partijen.

Daarnaast heeft Rijsberman samen met Anne Mulder, lid van de Vaste Kamercommissie Europese Zaken op 1 juni een gezamenlijk werkbezoek in Brussel afgelegd met Europese beleidsmakers over cohesiebeleid. Bovendien heeft de Nederlandse delegatie van het Comité van de Regio's gesproken met staatssecretaris Mona Keijzer over de toekomst van de Europese fondsen. In het behalen van onze doelstelling om een krachtig toekomstbestendig Europees investeringsklimaat voor provincie Flevoland te behouden, kan in de Europese

Halfjaar rapportage Europese lobby Flevoland - juni 2018

lobby richting Den Haag nog het meeste winst behaald worden. Het standpunt dat Nederland in Raadswerkgroepen en in de Europese Raad gaat verdedigen, wordt immers in Den Haag vastgesteld.

Op 2 mei heeft de Europese Commissie een voorstel gepresenteerd voor het nieuwe meerjarig financieel kader (MFK), dat de uitgaven van de EU aan cohesiebeleid, landbouwbeleid en andere investeringsprogramma's van regionaal belang uiteenzet voor de periode 2021-2027. Ondanks de Brexit en nieuwe Europese prioriteiten als migratie en veiligheid, blijft cohesiebeleid voor alle Europese regio's toegankelijk en lijkt het aandeel dat Nederland zal ontvangen voor cohesiebeleid in absolute zin gelijk te blijven aan de huidige periode (zonder inflatiecorrectie).

Op 24 mei is door de Assembly of European Regions (AER) een verklaring aangenomen over het MFK (Meerjarig Financieel Kader) en het cohesiebudget o.l.v. gedeputeerde Rijsberman als rapporteur cohesiebeleid. Op 29 mei publiceert de Europese Commissie de nieuwe voorstellen voor het EFRO (Europees Fonds Regionale Ontwikkeling) en het Interreg programma (transnationale Samenwerking). Voor de provincies in Nederland lijken innovatie en onderzoek (een slimmer Europa) en de transitie naar een koolstofarme economie (een groener Europa) de belangrijkste doelstellingen te worden binnen het EFRO. De Interreg-voorstellen bieden de provincie bovendien nieuwe kansen door de mogelijkheid om op basis van innovatie en overeenkomsten in slimme specialisatie strategieën aan interregionale samenwerking te doen in de nieuwe programmaperiode.

Halfjaar rapportage Europese lobby Flevoland - juni 2018

Duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling

<ul style="list-style-type: none"> - Multimodale overslaghaven, luchthaven en maritieme servicehaven - Toekomstbestendig Markermeer/ IJmeer en nieuwe natuur - Floriade werkt! Innovatieve duurzame voedselvoorziening - Positie toplandbouw en tuinbouwsector verbeteren				
Bereikbaarheid en urban agenda	Agrofood	Milieu, natuur en water		
Toekomst gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) Biodiversiteit				

Toelichting doelstellingen Europastrategie

Flevoland wil de Europese lobby gebruiken om duurzame ruimtelijke gebiedsontwikkeling in Flevoland en de drievoudige ambitie van verstedelijking, bereikbaarheid en natuur te ondersteunen en te versterken. De lobbythema's bereikbaarheid en milieu, natuur en water uit de Randstadstrategie vertonen veel raakvlakken met deze doelstelling.

De positionering van de innovatieve duurzame voedselvoorziening en toplandbouwsector van Flevoland in Brussel is daarnaast een belangrijk lobbydoel. Door de prioriteiten van het gemeenschappelijk landbouwbeleid na 2020 te beïnvloeden kan Flevoland haar innovatieve voedselvoorziening (Flevocampus en Floriade Werkt!) en duurzame agrofoodsector beter laten gelden en op de Europese kaart zetten. Bovendien kan met de lobby worden ingezet op het wegnemen van EU belemmeringen in bestaande regels voor de landbouwsector.

In Regio Randstad verband is gedeputeerde Loggen woordvoerder agrofood en in HNP verband is de toekomst van Europees landbouw beleid een prioritair dossier.

Toekomst gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

Eind 2017 is in het IPO door de twaalf provincies een gezamenlijk standpunt vastgesteld over het toekomstig landbouwbeleid van de EU. De provincies hebben besloten in te zetten op het verbeteren van concurrentievermogen, verduurzaming, voedselvoorziening en vereenvoudiging (uitvoering landbouwfonds). Een maand later heeft de Europese Commissie een mededeling gepubliceerd met richtinggevende denklijnen over het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Naast het belang van vereenvoudiging, verduurzaming en innovatie lijkt er na 2020 ook meer nadruk te komen op resultaatgerichte investeringen en verschuift focus van directe betalingen naar plattelandontwikkeling. Lidstaten krijgen bovendien meer zeggenschap over o.a. hun controlekader en meer ruimte om maatwerk te leveren binnen de gezamenlijke Europese landbouwdoelstellingen. Dit zijn voor de provincie Flevoland gunstige ontwikkelingen: meer focus op plattelandontwikkeling heeft mogelijk consequenties voor de opvolger van POP (Plattelands Ontwikkelingsprogramma), bijvoorbeeld in hoogte en behoud budget. Bovendien wordt 'Wetenschap naar agrofood' als een kerncomponent binnen het toekomstig GLB opgenomen in de mededeling. Dit biedt in de toekomst kansen voor de Flevocampus, de Floriade en mogelijk het Agrofoodcluster. Naar verwachting publiceert de Europese Commissie op 1 juni 2018 de voorstellen voor het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Bereikbaarheid

De Europese Commissie zal op 6 juni de voorstellen voor het nieuwe Europese Connecting Europe Facility (CEF) programma publiceren. Het binnenhalen van financiering uit het CEF-programma was de afgelopen twee jaar niet aan de orde. Aan de hand van de nieuwe voorstellen, zal worden geanalyseerd of het nieuwe programma kansen biedt om nieuwe gebiedsontwikkelingsprojecten of nieuwe onderdelen daarvan te financieren.

Verder heeft de Europese Commissie 17 mei jl. haar voorstellen gepresenteerd voor het **derde mobiliteitspakket**. Het betreft een omvangrijk pakket dat o.a. bestaat uit voorstellen op het gebied van CO2-normen voor zware bedrijfsvoertuigen en voorstellen voor Smart Mobility.

Het pakket omvat tevens een Strategisch Actieplan voor Batterijen. Het gaat hierbij o.a. om innovaties op het gebied van smart grids en energieopslag. Nagegaan wordt of een link te leggen is met lopende Flevolandse projecten EV Energie (INTERREG) en Power Parking (Kansen voor Flevoland).

Milieu, natuur en water

Eind mei heeft de Commissie de mededeling 'Een Europa dat beschermt: Schone lucht voor iedereen' gepubliceerd. Hierin zet de Commissie de maatregelen uiteen die moeten helpen om de **luchtkwaliteit** in Europa te verbeteren en roept het lidstaten op toe te zien op de implementatie van de afgesproken luchtkwaliteitsstandaarden.

De voorgestelde maatregelen zijn gericht op drie pijlers: normen voor luchtkwaliteit, nationale emissie-reductiedoelstellingen en emissienormen voor de voornaamste verontreinigingsbronnen (voertuigen, schepen, energie en industrie). De Commissie gaat samenwerking tussen lidstaten faciliteren en stelt financiële steun beschikbaar voor maatregelen voor een betere luchtkwaliteit (o.a. via het Europees fonds LIFE).

Halfjaar rapportage Europese lobby Flevoland - juni 2018

Genoemde maatregelen dragen bij aan de doelstelling uit de Randstad strategie tot verbetering van de luchtkwaliteit. Dit geldt ook voor maatregelen uit het eerder genoemde 3de mobiliteitspakket.

Eveneens is in mei overstemming bereikt tussen Raad, Parlement en Commissie over het **afvalpakket** met ambitieuze doelstellingen voor hergebruik en recycling van stedelijk afval: 2025: 55%; 2035: 65%). Dit is vanuit milieuoogpunt van belang maar evenzeer voor de verdere ontwikkeling van Circulaire Economie, één van de prioriteiten uit de Flevolandse Europastrategie.

De Europese Commissie heeft 28 mei in het kader van de **plastic strategie** nieuwe plannen gepresenteerd die tot doel hebben het gebruik van plastics drastisch terug te dringen.

Relevante maatregelen uit het pakket -vanuit het oogpunt van Circulaire Economie- zijn de stimulering van duurzame alternatieven voor plastics en het opzetten van een gestandaardiseerd systeem voor het labelen van plasticsoorten.

Het Comité van de Regio's brengt o.l.v. de Nederlandse rapporteur Cor Lamers advies uit op de plastic strategie. De samenwerking hierover verloopt via het HNP.

Ten slotte wordt via de Randstad samenwerking een bijdrage geleverd aan de volgende consultaties: de evaluatie van het 7de Milieu Actieprogramma (MAP) en de evaluatie van de **Richtlijn Luchtkwaliteit**. Ook de fitnesscheck van de **Richtlijn Milieu Effectbeoordelingen** kan relevant zijn.

Biodiversiteit

De provincies en het Rijk hebben gewerkt aan een gezamenlijke invulling van de biodiversiteitsstrategie 2020 van de EU. Er is overeenstemming bereikt over zes streefdoelen: 1.) Vogel-en Habitatrichtlijn uitvoeren, 2.) ecosystemen handhaven, 3.) via agrarisch natuurbeheer en 4.) via Gemeenschappelijk Landbouw Beleid, bijdrage landbouw aan biodiversiteit verhogen, 5.) lijst bestrijden invasieve uitheemse soorten updaten en 6.) anticiperen op een nieuwe biodiversiteitsstrategie na 2020. Vanuit het IPO gecoördineerd nemen provincie medewerkers deel aan Raadsvergaderingen waar de huidige invulling en toekomst van het Europese biodiversiteitsbeleid voor provincies wordt besproken.

Visserij / Brexit

Pulskorvisserij

In aanloop tot de stemming in de commissie en plenaire vergadering van het Europees Parlement is geprobeerd om het standpunt te beïnvloeden voor het behoud van de pulsvisserijtechniek. Met juiste feiten is de media opgezocht. Eerst is op initiatief van gedeputeerde Rijsberman een open brief naar de Franse krant Le Monde gestuurd, mede ondertekend door andere Nederlandse gedeputeerden, Europarlementariërs en vertegenwoordigers uit de sector. Vervolgens heeft Politico (een belangrijk medium in Brussel) een quote gebruikt van Rijsberman in een artikel over de Pulsvisserij. Uiteindelijk heeft het Europees Parlement plenair - mede gevoerd door een Franse lobby - vóór een verbod op pulsvisserij gestemd. Op dit moment werken de Europese Commissie (*voorzitter van voortzetting pulskorvisserij*), het Europees Parlement (*tegenstander van de techniek*) en de Raad (*verdeeld over de techniek*) in de trilogie aan een definitief besluit. Een akkoord lijkt dichtbij.

Toekomst visserijfonds

Binnen het netwerk CPMR heeft gedeputeerde Appelman zich ingezet voor behoud van budget voor het nieuwe visserijfonds als belangrijkste speerpunt om Europese instellingen te beïnvloeden. Uit onderzoek is gebleken dat de Nederlandse primaire sector (visserij en agrofood) na Ierland in met name Noord-Holland en Flevoland het hardst getroffen worden door de Brexit. Behoud van budget in het visserijfonds, kan een opsteker voor Urk en de visserijsector in Flevoland betekenen. Of de opzet slaagt, zal bekend worden als de Europese instellingen overeenstemming hebben bereikt over het meerjarig financieel kader en de nieuwe programma-voorstellen. 19 en 20 april was provincie Flevoland gastheer voor een tweedaags CPMR marine resources seminar in Almere, Lelystad en Urk, waarin regionale vertegenwoordigers kennis maakten met maritieme en visserijbelangen van de provincie en in verschillende panels gediscussieerd werd over het toekomstige Europees visserijbeleid.

Brexit

In de Brexitonderhandelingen zijn drie verschillende documenten van belang die bepalend zullen zijn voor de gevolgen van de uittreding van het Verenigd Koninkrijk voor de Flevolandse regionale economie: 1.) het terugtrekingsakkoord met het Verenigd Koninkrijk, 2.) het transitieakkoord waarin afspraken worden gemaakt over een overgangperiode die tot 31 december 2020 loopt en 3.) een politieke verklaring over de toekomstige relaties met het Verenigd Koninkrijk. Wat de consequenties van de Brexit voor Flevoland zijn, zal afhangen van de inhoud van de uiteindelijke handelsovereenkomst.

In maart 2018 is gedeputeerde Rijsberman verkozen tot vice-voorzitter van de Brexit Group van het Comité van de Regio's. Dit is niet alleen een nuttige informatiepositie voor provincie Flevoland maar ook een voorpost voor het onderhandelingsproces waarmee door middel van resoluties invloed uitgeoefend kan worden op het onderhandelingsproces. Op 17 mei is de eerste resolutie aangenomen over de gevolgen van het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de EU voor lokale en regionale overheden.